

Lunds kommun
lunds.kommun@lund.se

Rektorn vid Mårtenskolan
erik.friede@lund.se
Rektorn vid Vikingaskolan
carl.forsblad@lund.se

Beslut

2017-03-31
Dnr 400-2015:7429

Beslut

efter kvalitetsgranskning av fördelning av lärar-
resurser i Lunds kommun samt Mårtenskolan
och Vikingaskolan

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av fördelning av lärarresurser i grundskolan under hösten 2016 och våren 2017. Det övergripande syftet med granskningen är att bedöma om kommunala skolhuvudmän och rektorer arbetar för att resurser, i denna granskning resurser i form av lärare, rustas och fördelas efter elevers förutsättningar och behov. I fokus för granskningen är kommuner där det finns skolsegregation avseende elevernas bakgrund.

Granskningens två huvudfrågor är:

1. Utgår huvudmannen vid planering för, och fördelning av, lärarresursen från kunskap om skolornas olika behov?
2. Utgår rektor vid planering och faktiskt nyttjande av lärarresursen från kunskap om skolenhetens behov?

Granskningen av Lunds kommun samt Mårtenskolan och Vikingaskolan ingår i detta projekt. Lunds kommun besöktes den 13-15 december 2016. Ansvariga inspektörer har utredaren Rut Hård af Segerstad och undervisningsrådet Johan Nilsson varit.

I samband med besöket genomfördes intervjuer med politiker på nämndnivå, förvaltningsstjänstemän, rektorer och lärare. För att kunna bedöma huvudmannens och rektorernas arbete med att fördela lärarresurser har Skolinspektionen även begärt in ett antal dokument, bland annat dokument som används i huvudmannens och skolenheternas systematiska kvalitetsarbete.

I detta beslut redovisar Skolinspektionen iakttagelser, analyser och bedömningar. I beslutet ges också en beskrivning av de utvecklingsområden som framstått som mest centrala att prioritera i det lokala kvalitetsarbetet.

Kvalitetsgranskningen omfattar totalt 20 kommunala huvudmän och två skolenheter i varje kommun, det vill säga totalt 40 skolenheter. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de huvudmän och skolenheter som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden hos andra huvudmän. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Sammanfattande bedömning

Skolinspektionens kvalitetsgranskning visar att Lunds kommuns arbete med att fördela lärarresursen i kommunens grundskolor efter skolors och elevers behov i många stycken fungerar väl. Kommunens resursfördelningssystem tar hänsyn till elevers olika förutsättningar och behov. Det finns dock utrymme för förbättringar.

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen inte i tillräcklig utsträckning tar ansvar för hur lärarresursen används på skolenheterna. Huvudmannen har former för dialog mellan skolenheter och huvudmannanivå som är uppskattade och väl utvecklade. I dialogen behöver huvudmannen fördjupa diskussionen om hur undervisning av elever av behöriga respektive obehöriga lärare påverkar elevernas möjlighet att nå målen. Huvudmannen behöver också medverka till att rektorerna fördelar lärarresursen utifrån den aspekten.

Vidare behöver huvudmannen utveckla kvaliteten i fördelningen av lärarresursen genom att, i dialog med rektorerna, fördela förstelärare i högre utsträckning efter elevernas förutsättningar och behov.

Granskningen visar att rektorerna vid de båda skolenheterna som ingår i granskningen i huvudsak fördelar lärarresursen efter elevernas förutsättningar och behov. I Mårtensskolan behöver dock rektorn se till att i de fall det finns behöriga lärare i ett ämne också använda dessa lärare för undervisningen i ämnet på skolan.

Skolinspektionen bedömer att lärarna i Mårtensskolan och Vikingaskolan ges adekvat kompetensutveckling. Den kompetensutveckling som ges till lärare speglar såväl huvudmannens vilja att utveckla verksamheten som de behov som inventerats på respektive skolenhet. Kompetensutvecklingen ingår också som en faktor i kommunens strategi för att vara en attraktiv kommun i rekryteringen av personal till skolan.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande områden:

- Huvudmannen behöver förbättra sitt arbete med att fördela lärarresurserna, så att förstelärartjänster i högre grad fördelas efter elevernas förutsättningar och behov.
- Huvudmannen behöver utveckla arbetet med att medverka till att rektorer nyttjar lärarresursen så att eleverna undervisas av behöriga lärare i de fall det finns behöriga lärare att tillgå.

Skolinspektionen har vid sin granskning också identifierat väl fungerande inslag i huvudmannens och rektorernas arbete med att fördela lärarresurser. Exempelvis den dialog som sker mellan huvudmannen och skolenheterna och den satsning som görs på central nivå och på skolenheterna på kompetensutveckling av personalen och kvalitetsutveckling av verksamheten.

Beskrivning av huvudman och besökta skolenheter

Lunds kommun har cirka 116 800 invånare. Kommunen ligger i Skånes län och betecknas i Sveriges kommuner och landstings gruppering av kommuner som större stad. Enligt nationell statistik för december 2015 är andelen invånare med gymnasial utbild-

ning 25 procent och med eftergymnasial utbildning 67 procent. Motsvarande andel i riket är 46 respektive 40 procent. Ansvar för kommunens förskole- och grundskoleverksamhet är uppdelad på två nämnder, dels Barn- och skolnämnd Lunds stad, dels Barn- och skolnämnd Lund Öster. De skolor som besökts i samband med granskningen tillhör Barn- och skolnämnd Lunds stad.

Kommunen har 46 grundskolor med kommunen som huvudman och 11 med enskild huvudman. De kommunala grundskolorna är indelade i fyra skolområden med var sin skolområdeschef.

Enligt nationell statistik för år 2015 var den genomsnittliga andelen elever i skolor med kommunal huvudman som i årskurs 9 har uppnått kunskapskraven i samtliga ämnen, 86,7 procent. Den motsvarande andelen för riket var 75,3 procent. Det genomsnittliga meritvärdet baserat på 17 ämnen, var för motsvarande elevgrupp i Lund, 250,6. Lärartätheten läsåret 2015/2016 i kommunalt drivna skolor var 11,6 elever per heltidsanställd lärare och andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen var ca 90,4 procent.

Mårtensskolan

Mårtensskolan är en kommunal skola med förskoleklass och grundskola årskurserna 1 till 5. I skolan finns cirka 250 elever, varav 57 i förskoleklass. I skolan finns 21 undervisande lärare varav två lärare är förstelärare. Av dessa lärare undervisar några i förskoleklass och några lärare har undervisning endast i ett ämne såsom slöjd, idrott- och hälsa och musik. I skolan finns dessutom tre specialpedagoger, en speciallärare, tillika logoped samt förstärkningspersonal som benämns pedagogisk resurs. Lärarna är organiserade i arbetslag, ett för årskurs 3 till 5 och i övrigt ett arbetslag per årskurs.

Enligt tillgänglig statistik från Skolverket över de nationella ämnesproven i matematik för årskurs 3 läsåret 2015/16 var andelen elever som nådde kravnivån lägre än riket i sex av nio delprov. I nationella ämnesprovet i svenska var andelen elever som nådde kravnivån lägre än riksgenomsnittet i fem av åtta delprov.

Skolan leds av en rektor som även har ansvar för fritidshemmet i skolan.

Vikingaskolan

Vikingaskolan är en kommunal skola med förskoleklass och grundskola årskurserna 1 till 9. I skolan finns 394 elever och 32 undervisande lärare. I skolan finns dessutom två speciallärare och förstärkningspersonal som benämns pedagogisk resurs. Av lärarna i grundskolan är fyra förstelärare. I skolan finns två förberedelseklasser där nyanlända elever får huvuddelen av sin undervisning. Lärarna och personal är organiserade i arbetslag, ett för förskoleklass, ett för fritidshem samt ett för årskurs 1 till 3, ett för årskurs 4 till 6 och ett för årskurs 7 till 9. Lärare och övrig personal delar, enligt rektorn, även in sig i arbetslag som är indelade på annat sätt beroende på arbetsuppgift.

Enligt Skolverkets statistik över de nationella ämnesproven i matematik för årskurs 3 läsåret 2015/16 var andelen elever som nådde kravnivån lägre än riket i åtta av nio del-

prov. I nationella ämnesprovet i svenska var andelen elever som nådde kravnivån högre än riksgenomsnittet i sju av åtta delprov. Av tillgänglig statistik framgår också att av åtta delprov i svenska som andraspråk var andelen elever som nådde kravnivån lägre än riksgenomsnittet i sex delprov och i ett delprov finns ingen tillgänglig statistik. Av nationell statistik framgår att den genomsnittliga betygspoängen för eleverna i årskurs 6 våren 2016 är lägre i de flesta ämnen än motsvarande värde för riket. I ämnena svenska, svenska som andraspråk och teknik är dock den genomsnittliga betygspoängen högre än motsvarande värde för riket och i ämnet historia är betygspoängen i paritet med riket. Av nationell statistik framgår också att av de 19 ämnen i vilka eleverna har fått betyg i årskurs 9 är den genomsnittliga betygspoängen lägre än genomsnittet för riket i 10 ämnen. I bland annat svenska, svenska som andraspråk, matematik och engelska är dock den genomsnittliga betygspoängen högre än i riket.

Skolan leds av en rektor och en biträdande rektor som även har ansvar för skolans fritidshem.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redogör Skolinspektionen mer utförligt för sina bedömningar kring frågeställningarna.

1) Utgår huvudmannen vid planering för, och fördelning av, lärarresursen från kunskap om skolornas olika behov?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att huvudmannens arbete med att planera för och fördela lärarresurser fungerar väl i flera avseenden, men att det finns delar som behöver utvecklas. Huvudmannen har ett system för resursfördelning som utgår från elevernas förutsättningar och behov. Detta system innebär att resurserna viktas efter elevers ålder, socioekonomiska faktorer, elevers behov av särskilt stöd och skolenheternas timplaner. Skolinspektionen bedömer att resursfördelningsmodellen i hög grad fördelar lärarresursen så att skolenheter som behöver förstärkning får det.

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen behöver utveckla arbetet med att använda lärarresursen utifrån elevernas rätt till utbildning. I den praktiska tillämpningen av fördelningen av lärarresursen så görs de justeringar som bedöms vara möjliga av skolområdeschef i samverkan med rektorer inom respektive skolområde. Dessa justeringar görs efter elevers förutsättningar och behov. Rektorer diskuterar också med skolområdeschef hur bemanningen av tjänster ser ut och hur tillgången till behöriga lärare är. Det framgår emellertid att rektorernas användning av lärare inte alltid anpassas efter elevernas rätt att få undervisning av behöriga lärare trots att sådana finns att tillgå. Det framgår av granskningen att huvudmannen har en långtgående dialog om resultat och hur undervisning och utbildningen utformas på skolenheter. Huvudmannen uppger också att ett digitalt system för att kunna jämföra lärares behörighet med vilken undervisning de i praktiken utför kommer att införas i kommunen. Detta kom-

mer enligt huvudmannen innebära att det centralt kommer att vara lättare att göra uppföljningar av användningen av lärarresursen. Vid tidpunkten för tillsynen är dock huvudmannens medverkan till att lärarresursen används enligt författningarna ett utvecklingsområde.

Det framgår av Skolinspektionens granskning att fördelning av förstelärare behöver utvecklas. Av intervjuer med representanter för nämnden framgår att de har sett ett behov av att fördela förstelärare i första hand efter en bedömning av de olika skolenheternas behov. Det framgår dock av intervju med förvaltningsledning och rektorer att förstelärarna i första hand har fördelats per skolområde efter antal elever. Förstelärarnas arbetsuppgift är i första hand knutna till kvalitetsutvecklingsarbetet och därmed har en relativt jämn fördelning av tjänsterna eftersträfvats. Skolområdeschefen har haft möjlighet att göra en del justeringar av förstelärartjänsterna efter skolornas olika behov inom sitt skolområde och har enligt de intervjuade rektorerna också gjort detta. Huvudmannen har dock genom att fördela förstelärartjänster mellan skolområdena efter antal elever avhållit sig möjligheten att, efter en central analys av behov och resurser, styra fördelningen av förstelärartjänster till skolor efter elevernas behov och förutsättningar.

Lunds kommuns resursfördelningssystem för grundskolorna

Av insända dokument och av de intervjuer som genomförts med nämnd, förvaltningsledning och rektorer framgår att fördelning av resurser till grundskolan bygger på i huvudsak tre delar. Den största delen består av en så kallad elevpeng, det vill säga resurser som tilldelas skolenheterna utifrån hur många elever de har. Den resursen är olika stor beroende på i vilken årskurs eleven får sin utbildning. Utöver denna grundtilldelning får skolenheterna resurser för varje elev som är viktade utifrån socioekonomiska faktorer. Dessutom kan skolenheterna efterfråga resurser för elever i behov av särskilt stöd.

Huvudmannen framhåller att syftet med resursfördelningsmodellen i kommunen är att uppväga för de olika förutsättningar som eleverna har och att modellen ska leda till att eleverna får likvärdiga förutsättningar att tillgodogöra sig undervisningen.

Från och med den 1 januari 2017 har huvudmannen förändrat det resursfördelningssystem som har gällt till och med den 31 dec 2016. Efter en utredning där man kom fram till att den socioekonomiskt viktade delen av resurstilldelningen inte var tillräckligt "träffsäker" så ändrade man de kriterier som den socioekonomiska viktningen bygger på. Kommunen följde då statistiska centralbyråns modell med fem kriterier i stället för de hittills tillämpade två kriterierna. De fem kriterierna är kön, andelen nyanlända elever, högsta utbildningsnivå för vårdnadshavarna, ekonomiskt bistånd och familjeförhållandena. De fem kriterierna jämförs för varje elev och sambandet mellan kriterierna och elevernas avgångsbetyg räknas fram. På så sätt, menar förvaltningsledningen, tas indirekt hänsyn till elevernas måluppfyllelse i resursfördelningen och den socioekonomiska viktningen av resurserna får en modell som är direktanpassad efter Lunds

elevers behov. Huvudmannen vill också framhålla att i praktisk tillämpning av resursfördelningsmodellen så tas i realiteten hänsyn till måluppfyllelsen även genom att skolområdeschefen i diskussion med rektorer utifrån elevers behov och måluppfyllelse kan omfördela en del av resurserna.

Samtidigt som beräkningsgrunden för den socioekonomiskt viktade delen ändrades så ändrades samtidigt den del av den totala omfattningen som är socioekonomiskt viktad från 10 till 8 procent. I gengäld tilldelas inte skolenheterna medel för modersmålsundervisningen utan dessa medel finns som en särskild post som ansvarig nämnd fördelar till modersmålsenheten. För skolenheterna utgör modersmålsundervisning en fri tillgång efter anmält behov till modersmålsenheten, som inte belastar skolenhetens budget.

Förvaltningsledningen uppger också att systemet med att bryta ur kostnaden för vissa verksamheter från grundskoleenheternas budget och göra dessa till behovsprövade tillgångar som inte belastar skolenheternas resurser, i högre utsträckning anpassar resurserna till elevers behov. Det gäller enligt förvaltningsledningen, förutom modersmålsundervisningen, även verksamheter som språkavdelning, förberedelseklass och Lunds skolors resurscentrum som kan göra särskilda insatser riktade till prersonalen och till eleverna.

Medel för elever i behov av särskilt stöd fördelas, efter diskussion mellan rektorer och skolområdeschefen om elevers och skolors behov, av cheferna för de olika skolområdena.

Förvaltningsledningen uppger att utöver den beskrivna resursfördelningsmodellen så har förvaltningen tagit hänsyn till timplanen och den omfattning av skolverksamheten som följer av timplanen. Detta gjordes efter en utvärdering där man såg att vissa skolenheter med årskurs 7 till 9 hade svårt att uppfylla sitt uppdrag med tilldelade medel.

Fördelning av lärarresursen efter elevernas behov

Av kommunens dokument och intervjuer med förvaltningsledningen framgår att grunden för lärarbemanningen på skolenheterna är resursfördelningsmodellen. Medlen för att bedriva verksamheten går till skolenheterna men det är skolområdeschefen som tillsammans med rektorerna gör en planering av organisationen på skolenheterna. Förvaltningsledningen framhåller också att de medel som utgår för elever i behov av särskilt stöd ibland används för att förstärka lärarresursen i hela undervisningsgruppen. Rektorerna menar också att bemanningen på en skola alltid föregås av en diskussion tillsammans med rektorskollegor och skolområdeschefen och att en viss fördelning mellan skolenheterna av lärarresursen sker innan varje skolenhets budget slutgiltigt fastställs.

Förvaltningsledningen uppger också att i de förändringar i resursfördelningssystemet som införs den 1 januari 2017 kommer nämndens möjligheter att göra omfördelningar

mellan skolor att öka då barn och skolnämnden, i stället för kommunfullmäktige, kommer att fördela budgeten inom förvaltningens verksamheter.

Enligt kommunens dokument Årsanalys för år 2015 anges att det finns cirka 80 förstelärare i kommunen. Förvaltningsledningen uppger att förstelärartjänsterna är knutna till kvalitetarbetet i grundskolorna och att tjänsterna har fördelats till skolområdena. Enligt nämnden har tjänsterna fördelats till områden proportionerligt efter antal skolenheter och storlek på verksamheten. Det framgår av intervjuerna med såväl förvaltningsledning som rektorer att skolområdena i samverkan mellan rektorer och under ledning av skolområdeschefen har gjort en fördelning av förstelärare inom enheterna i skolområdet. De olika skolområdena har gjort på lite olika vis för att fördela tjänsterna. Förvaltningsledningen nämner som exempel att i vissa fall har förstelärare fördelats till skolor som en insats för att göra skolan mer attraktiv för sökande till lediga tjänster.

Det framgår av rektorsintervjuerna att grunden för fördelningen av förstelärare inom skolområdena är elevantalet på enheterna. Rektorerna uppger också att utöver den grundfördelning av förstelärartjänster som gjordes till skolorna så slogs de delar av tjänster som uppstod vid fördelningen ihop till hela tjänster och fördelades till skolorna efter elevers och skolors behov.

Representanter för nämnden uppger att förstelärarna är fördelade proportionerligt efter skolornas storlek och att det är skolområdenas uppgift att fördela tjänsterna mellan skolor. De menar också att de ser ett behov av att på nämndnivå fördela förstelärartjänster efter skolornas olika behov men att det inte har blivit så.

Uppföljning av hur lärarresursen används

Av ingivna dokument och intervjuer med förvaltningsledning framgår att vid två tillfällen per år sker en resultatrapportering där nämnden får återkoppling från rektorerna av resultaten. En gång om året sker en bokslutsdialog där nämnden träffar skolområdeschefer och rektorer och har en dialog om resultat, resurser och utvecklingsbehov. Då diskuteras också hur lärarresursen används i de olika skolorna utifrån måluppfyllelsen.

På huvudmannanivå görs årligen en uppföljning av hur lärartätheten ser ut på de olika skolorna. Förvaltningsledningen uppger också att i bokslutsdialogen får huvudmannen en uppfattning om hur mycket resurser som läggs på olika delar av verksamheten på skolorna. Det sker regelbundet en resultatdialog mellan rektorer, förvaltningens utvecklingsledare och övrig förvaltningsledning om resultaten och orsaker till dessa resultat. Då diskuteras även gemensamt vilka åtgärder som behöver vidtas med tanke på hur skolornas måluppfyllelse kan höjas.

Av intervjuer med rektorer framgår att en dialog med ekonomichef om resursanvändning i förhållande till klasstorlekar förs och rektorerna uppger att ekonomichef tillsammans med skolområdeschef är de som har bäst kunskap om hur lärarresursen används. Rektorerna framhåller att samarbetet med skolområdeschefen är tätt och uttrycker att huvudmannen har god kunskap om enheternas behov och vilka lärarresur-

ser skolan har. Rektorerna uppger samtidigt att de inte har fått frågan om lärarresursen används på rätt sätt i förhållande till de resultat skolan visar. Rektorerna menar att på skolområdesnivå finns kunskapen om hur rektorerna använder lärarresursen utifrån elevernas behov och det resultat som skolan visar men är osäkra på om förvaltningsledningen tar del av den kunskapen.

Representanter för nämnden uppger att de gjort skolområdena i kommunen så pass stora att de själva ska kunna omfördela resurser inom området. De menar att de litar på att skolområdeschefer och rektorer tillsammans gör kloka beslut och blandar sig inte direkt i hur resurserna fördelas eller används inom skolorna. De uppger vidare att de har uppföljning av lärartäthet, fördelning av förstelärare och elevernas resultat.

Kompetensförsörjning och kompetensutveckling

Av de dokument som kommunen insänt till Skolinspektionen framgår att det finns en handlingsplan för Lunds kommuns kompetensförsörjningsstrategi för 2016-2017. Där fastställs bland annat vissa strategier för att attrahera, rekrytera och behålla personal. Där understryks exempelvis betydelsen av studentsamverkan genom att verka för att underlätta praktik, examens- och uppsatsarbeten. På så vis vill kommunen både bli attraktivare som arbetsgivare och också underlätta rekrytering av nya medarbetare.

Förvaltningsledningen uppger att det finns en särskild marknadsföringsgrupp som arbetar med att locka lärare till kommunen. De menar också att kommunens stora satsning på kompetensutveckling, bland annat i form av projektet Bedömning för lärande, gör att kommunen blir en attraktiv arbetsplats. Insatser har också gjorts för att förväntningar på lärares arbetsinsatser ska vara rimliga och på så vis göra att kommunen får behålla sina lärare. De uppger vidare att lön som regel inte används för att locka lärare inom kommunen att byta arbetsplats men att de vid nyrekrytering försöker hålla sig till det allmänna löneläget för att kunna konkurrera om sökande.

I Årsanalys för år 2015 pekar huvudmannen på betydelsen av att fortsätta kompetensutvecklingsinsatser när det gäller att utforma ett arbetssätt för lärande som innefattar digitala verktyg. I årsredovisningen konstateras också att satsningen Bedömning för lärande kommer att vara det nav som inspirerar till utveckling för de närmaste åren.

Av verksamhetsredogörelsen framgår att förvaltningen centralt beslutat om särskilda kompetensutvecklingsinsatser för lärare i ämnena slöjd och idrott och hälsa. Dessa insatser har tillkommit efter att en arbetsmiljökartläggning pekat på ett behov av detta. Syftet är också att göra insatser för att fler lärare ska bli behöriga i dessa ämnen. Det framgår också att medel avsätts för att lärare ska kunna delta i den så kallade VAL-utbildning som är en utbildning för verksamma lärare som saknar behörighet för att dessa ska bli behöriga och den så kallade ULV-utbildning som syftar till att lärare med utländsk lärarutbildning ska bli behöriga att undervisa i svensk skola.

Det framgår både av intervjuer med ledning, rektorer och lärare och insända dokument att Lunds kommun har satsat på den genomgripande utbildningsinsatsen Bedömning

för lärande. Enligt rektorerna handlar denna satsning i grunden om bedömningsarbete och mål för verksamheten. Sedan har skolorna kunnat lägga till utvecklingsområden inom denna satsning som utformats efter enheternas särskilda behov av utveckling. Denna del av kompetensutvecklingen har skolenheten stort inflytande över.

Nämnden framhåller att den kompetensutveckling som pågår med Bedömning för lärande, Matematiklyftet och Läslyftet ska fortsätta men att nämnden kommer att satsa särskilda medel för att genomföra kompetensutvecklingsinsatser för lärare och rektorer i ledarskap. Nämnden menar att det finns behov av att stärka ledarskapet och att denna kompetensutveckling också är ett led i den förberedande rektorsutbildningen.

Förvaltningsledningen uppger att det genomförs kompetensutvecklingsinsatser genom centralt initierade samtalsgrupper där lärare och personal har diskussioner som bland annat handlar om nyckelstrategier i undervisningen.

2. Utgår rektor vid planering och faktiskt nyttjande av lärarresursen från kunskap om skolenhetens behov?

2.1 Mårtenskolan

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorns arbete med att planera och fördela lärarresurserna till stora delar fungerar väl men att det finns delar av arbetet som behöver utvecklas. Eleverna undervisas i hög utsträckning av behöriga lärare, men rektorn behöver i högre utsträckning fördela befintliga lärarresurser så att eleverna undervisas av behöriga lärare i samtliga ämnen i vilka det finns behöriga lärare att tillgå.

Rektorn har en samlad och aktuell bild av elevernas behov och förutsättningar och har i huvudsak en god bild av lärares behörighet och kompetens. Skolinspektionen vill betona vikten av att rektorn, som rektorn också uttrycker, genom egna iakttagelser bilda sig en uppfattning om lärares skicklighet i undervisningssituationen.

Skolinspektionen bedömer att lärarna vid skolenheten ges en adekvat kompetensutveckling och att denna motsvarar behov i skolenheten.

Elevernas förutsättningar och behov

Rektorn uppger att han får en bild av elevernas förutsättningar och behov genom dialog med lärarna. Den dialogen sker i olika forum. Ett viktigt forum är elevhälsoteamet där rektorn deltar och där elevernas behov diskuteras. Rektorn uppger att han tagit del av den förre rektorns kvalitetsredovisning och tittat på antalet åtgärdsprogram och hur de fördelar sig på skolan.

De intervjuade lärarna uppger att rektorn har gjort vissa klassbesök, att rektorn ofta har en informell diskussion med lärarna om situationen i klassen och att det på arbetsplatsmöten sker en diskussion om situationen i klasserna. På arbetsplatsmöten förs

också en diskussion om hur utveckling av arbetssätt kan höja måluppfyllelsen och i samband med detta hur situationen ser ut i klasserna. Lärarna uppger att rektorn tar del av betyg och tester. Genom det digitala verktyget i vilket en bedömning av elevernas måluppfyllelse rapporteras in av lärarna har rektorn möjlighet att följa måluppfyllelsen i samtliga årskurser och ämnen. Lärarna upplever diskussionen med rektorn om elevernas behov och resultat som omfattande och menar att rektorn har en relativt god uppfattning om detta. Rektorn har vid tidpunkten för granskningen, inte hunnit, sedan han tillträdde i augusti, genomföra medarbetarsamtal med alla lärare.

Lärarnas kompetens

Lärarna uppger att de fått lämna skriftlig redogörelse till rektorn om vilken behörighet de har och vilka kompetenser de i övrigt har.

Rektorn uppger att han tar reda på lärares speciella skicklighet och lämplighet genom att delta i diskussioner med lärarna, att se lärarnas förmåga att vara flexibla och hjälpas åt och hur samarbetet ser ut inom de olika arbetslagen. Rektorn har gjort klassrumsbesök där rektorn kan få en uppfattning om lärares undervisningssätt men uppger samtidigt att regelrätta lektionsobservationer inte genomförts. Rektorn uppger att besök i klassrummen i framtiden ska ske oftare och i mer strukturerad form. Lärarna framför att de önskade att rektorn skulle göra lektionsbesök för att bilda sig en uppfattning om lärarnas undervisning.

Fördelning av lärarresurser

Rektorn uppger att det främsta kriteriet när han fördelar lärare är att se till lärarens behörighet. Grunden är att de ska finnas en behörig lärare per klass. Vidare uppger rektorn att han vid fördelning tar hänsyn till lärarnas ämnesbehörighet.

När rektorn tillträdde rektorstjänsten så var tre lärartjänster vakanta. Två av dessa tjänster är vid tidpunkten för granskningen tillsatta med lärare utan lärarexamen. I en av klasserna är ordinarie lärare långtidssjukskriven och där ansvarar två fritidspedagoger för huvuddelen av undervisningen. Det framgår också av dokument som skolan delgett Skolinspektionen att lärare med lärarexamen som saknar behörighet i vissa ämnen ändå undervisar i dessa, trots att det i skolan finns lärare som är behöriga att undervisa i dessa ämnen.

Rektorn uppger att det vid skolan finns behörighet i alla ämnen och att de lärare som inte är behöriga tar hjälp av behöriga lärare vid planering av undervisningen. Rektorn lyfter fram svårigheten att vid rekrytering få sökande med lärarexamen och framförallt med den behörighet som skolan behöver. Rektorn har inte gjort någon omfördelning av lärare med behörighet inom skolan för att täcka de luckor som har uppstått genom vakanser. Rektorn menar att omfördela behöriga lärare inom skolan skulle resultera i att omfördela bristen på behörig lärare eftersom rekryteringsläget är så svårt. Däremot

sker en fördelning och omfördelning av de lärarresurser som består av speciallärare, fritidspedagoger och assistenter efter prövningar av elevernas och klassernas behov.

Rektorn uppger att han har omfördelat personal med fritidspedagogutbildning till en klass där läraren är långtidssjukskriven. Ansvarig för undervisning i klassen är en fritidspedagog som har en annan fritidspedagog som stöd i klassen. Rektorn har gjort denna omfördelning medvetet med motiveringen att klassen är i stort behov av kontinuitet i relationer till vuxna. Rektorn har bedömt denna omflyttning av personal som den mest lämpliga. Rektorn menar också att i särskilda fall kan behovet av kontinuitet för en klass kan vara viktigare än ämnesbehörigheten hos läraren.

Rektorn uppger att när en tjänst tillsätts med en lärare utan lärarexamen och när en vakans uppstår så anmäler rektorn detta till områdeschefen. Enligt rektorn har områdeschefen dock små möjligheter att hjälpa till förutom att stötta vid rekryteringen. Vid lärarens frånvaro finns inte några fysiska personer med utbildning att tillgå på skolområdesnivå.

Rektorn uppger vidare att i årskurs 1 till 3 så "tänker" lärarna klasslärarsystem medan i årskurs 4 till 5 är det mer inarbetat att undervisa utifrån behörighet i olika klasser. Det förefaller dock som om det finns olika bilder av rektorns respektive lärarnas förväntningar på hur undervisningen ska organiseras. Medan rektorn uppger att lärarna i årskurs 1 till 3 förväntar sig att undervisningen ska ske utifrån ett klasslärarsystem så ger de intervjuade lärarna skilda versioner av hur de upplever rektorns förväntningar. Någon lärare menar att rektorn tycker det är viktigast att en lärare har så mycket av undervisningen som möjligt i klassen oavsett lärarens behörighet. Någon annan lärare menar att rektorn försöker ta hänsyn till behörigheten men att det är svårt på grund av att det är svårt att rekrytera lärare. En lärare uppger att hen skulle kunna undervisa i fler klasser i ett ämne som hen har behörighet i och där obehöriga lärare undervisar i det ämnet, men att skolans organisation inte tar vara på den möjligheten. Läraren menar att ett klasslärarsystem är det som präglar skolans organisation men att det finns fler lärare som kan tänka sig att undervisa i olika klasser utifrån sin behörighet i ämnen.

Insatser för att säkerställa lärares kompetens

Lärarna framhåller att de får den kompetensutveckling som de behöver för att kunna utföra sitt arbete. Den stora satsningen i kommunen, Bedömning för lärande, har innehållit många delar och många former av insatser. Delar av kompetensutvecklingen har varit centralt initierad och viss del har varit utformad för att passa varje skolenhets specifika behov. Bland annat förekommer samverkan mellan skolenheterna i skolområdet där auskultation i varandras skolor med efterföljande diskussioner om undervisning och mål genomförs. Lärarna framhåller också att om de behöver kompetensutveckling i något särskilt ämne, till exempel undervisning för elever med autism så får de möjlighet att delta i sådan kompetensutveckling.

2.2 Vikingaskolan

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorns arbete med att planera och fördela lärarresurserna fungerar väl. Rektorn har en samlad och aktuell bild av elevernas behov och fördelar lärarresurser så att de möter elevernas förutsättningar och behov. Rektorn har också en samlad och aktuell bild lärarnas kompetens. Rektorn, som tjänstgjort sedan 1 november 2016 på skolan, har på kort tid skaffat sig en god bild av lärares behörighet och övrig kompetens. Med hjälp av biträdande rektorns kunskaper, ett från lärarna omvittnat gott samarbetsklimat på skolan och strukturerade arbetssätt får rektorn ett gediget underlag för att fördela lärarresurserna.

Skolan har lärare som har behörighet och i kombination med, enligt rektorns bedömning, relativt hög bemanning i skolan så blir resultatet att eleverna i hög grad undervisas av lärare som har behörighet i de ämnen de undervisar i. Rektorn uppger att det i årskurs 1 till 3 råder ett klasslärsystem men att lärarna som undervisar där har bred behörighet. Skolinspektionen vill understryka vikten av att rektorn är uppmärksam på att vid framtida personalförändringar säkerställa att alla elever undervisas av lärare som har behörighet i de ämnen de undervisar i.

Skolinspektionen bedömer att lärarna vid skolenheten ges en adekvat kompetensutveckling och att denna motsvarar de behov som finns i skolenheten.

Elevernas förutsättningar och behov

Rektorn uppger att den centralt genomförda elevenkäten är ett bra instrument för att få veta elevernas uppfattning om skolan. Resultaten utvärderas tillsammans av rektorer i skolområdet då även den centrala utvecklingsledaren deltar. Samma förfarande görs utifrån elevernas kunskapsresultat.

Rektorn och biträdande rektorn deltar i elevhälsans möten som hålls varje vecka. I elevhälsan har skolan infört ett arbetssätt där man går igenom varje klass som grupp för att bättre se gruppens behov och inte bara koncentrera sig på enskilda elever som inte når målen. Rektorn uppger att en viktig del för att få en bild av elevers förutsättningar och behov är det kvalitetsarbete som genomförs på skolan. Här jämförs och analyseras elevenkät, kunskapsresultat och nationella prov för att se tendenser och utveckling av elever och grupper. Ett arbetsområde i kvalitetsarbetet är att diskutera bedömningar i de individuella utvecklingsplanerna och hur de ska utformas i det digitala rapporteringssystemet.

Lärarnas kompetens

Rektorn uppger att han vet lärares olika behörigheter och att den kunskapen ligger till grund för fördelningen av lärarresursen. Rektorn har genomfört ett antal medarbetarsamtal och där diskuteras förutom den formella behörigheten också lärarnas intressen

och var de vill undervisa. Rektorn har gjort en planering för hur besök i klasserna av rektorn ska genomföras under januari och februari 2017.

Lärarna uppger att rektorn visar vilja att involvera lärare i arbetsprocesserna i skolan, bland annat i rekrytering och bemanning av resurserna, och rektorn framhåller att de specialkunskaper som lärare har måste få möjlighet att spridas till kollegor. Lärarna menar att rektorn har skaffat sig en bra kännedom om skolan på kort tid.

Fördelning av lärarresurser

Rektorn anser att Vikingaskolan har relativt gott om lärarresurser. Systemet med en socioekonomiskt viktad del har gynnat Vikingaskolan resursmässigt sett. Följden är, menar rektorn, att skolan har råd att ofta ha två lärare per klass och dessutom ofta någon extrapersonal. Rektorn uppger att när det gäller ordinarie lärare i klasserna så är en fördelning utifrån behörighet i ämnena grunden för hur resurserna fördelas. I huvudsak fördelas lärarna i par där lärarna har kompletterande behörighet. När det gäller övrig personal som specialpedagog, assistenter och fritidshemspersonal så fördelas de efter elevernas behov.

Rektorn beskriver att i årskurs 1 till 3 råder ett klasslärarsystem men uppger att detta inte är ett problem ur behörighetssynpunkt då dessa lärare har bred behörighet. I övriga klasser undervisar lärarna i olika klasser beroende på var ämnesbehörigheten behövs. Normalt så följer lärarna eleverna genom årskurserna i 1 till 3, 4 till 6 eller 7 till 9. När elever i årskurs 3 ska börja årskurs 4 görs ett övervägande av om klassens behov gör att en omfördelning av lärarna blir aktuell. Ofta kan det bli aktuellt om elevgruppen är orolig och det finns lärare som är bra på att hantera detta och organisationen av undervisning behöver ändras. Rektorn ger exempel på att lärare som skulle följa elever från årskurs 8 till årskurs 9 fick ta emot elever i årskurs 4. Detta skedde efter en bedömning av elevernas behov och lärares kompetens. Likaså har specialpedagog som tjänstgjort i årskurs 1 till 3 fått följa eleverna till årskurs 4 eftersom detta gynnade eleverna.

Rektorn framhåller vid intervjuerna att eftersom han tjänstgjort så kort tid så har han ännu inte gjort någon tjänstefördelning inför en termin. Han har dock börjat involvera lärarna i hur tjänstefördelningen ska se ut på skolan och menar att fördelning av lärarresursen och även rekryteringen ska vara en transparent process där lärarna deltar. Lärarna bekräftar detta och menar att det är en positiv skillnad mot hur det var tidigare på skolan.

Lärarna uppger att de inom sina arbetslag har relativt stor frihet att organisera undervisningen efter de behov som de ser hos klassen eller de enskilda eleverna. Lärarna ger exempel på att de kan göra delningar i klasserna eller slå ihop två klasser efter vad som gynnar eleverna och undervisningen bäst.

Insatser för att säkerställa lärares kompetens

I inskickade dokument redogör den tillförordnande rektorn för att det främst är tre områden där lärarna har deltagit i kompetensutveckling, dels den stora gemensamma satsningen Bedömning för lärande som har innehållit kommungemensam kompetensutveckling men även delar som utformats på skolan, dels språkinriktad ämnesundervisning och slutligen en studiecirkel i matematik. Studiecirkeln är anpassad till behoven på skolan och handlar om praktisk matematik.

I intervju med rektorn och av dokument framgår också att stor vikt läggs vid samverkan med andra skolor inom skolområdet. Detta sker såväl inom kommunens satsning Bedömning för lärande som ur andra aspekter, som till exempel integrering av elever.

Rektorn uppger också att diskussioner i tvärgrupper inom skolan är ett sätt att sprida kompetens. I skolan sker diskussioner bland annat om goda lärandesituationer och hur lärarna ska kunna se sig själva i undervisningssituationen. Tillsammans med kollegorna diskuteras lärostilar och förhållningssätt. Rektorn framhåller också att det sker en återkommande kompetensutveckling av lärarna genom Skoldatateket och Lunds resurscentrum, bland annat om kompensatoriska hjälpmedel och problematik kring elever med behov av särskilt stöd. Rektorn menar att skolledningen uppmuntrar lärares initiativ att delta i kompetensutveckling och nämner som exempel att lärarna som arbetar i förberedelseklassen tillsammans med rektorn och några lärare från en närbelägen skola ska delta i en kurs om nyanlända elever. Både rektorn och lärarna beskriver att det kollegiala lärandet är ett viktigt inslag på skolan. Kunskap sprids mellan kollegor genom att förstelärare leder viss kompetensutveckling och att de som har specialkunskaper på olika sätt delar med sig av det till kollegor och även genom nätverk och aukultation på varandras lektioner som utgångspunkt för diskussioner.

Lärarintervjuerna bekräftar rektorns bild av kompetensutvecklingen och lärarna menar att det alltid bemöts positivt om lärarna har önskemål om kompetensutveckling. De menar att de kompetensutvecklingsinsatserna som genomförts har varit relevanta och motsvarat behov som skolan har. Någon lärare lyfter fram deltagandet av skolans lärare i de olika lärarlyften som viktigt och någon lyfter fram att även mer specialiserade behov som är inriktade på enskilda lärares kompetensprofil, som programmering, tillgodoses.

Retorn uppger att det viktigaste medlet för att få lärare att stanna vid skolan och vid nyrekrytering är att skolan är utvecklingsinriktad med engagerade lärare och att det på skolan råder ett gott arbetsklimat. Lärares delaktighet i skolans olika processer är också viktig. Lärare och rektorn har en positiv bild av skolan och menar att det är viktigt att sprida denna. De menar också att skolans rykte har blivit mer positivt på senare år.

Rektorn ingår i kommunens centrala rekryteringsgrupp där man arbetar för att göra kommunen till en attraktiv arbetsplats och på skolan är lärarna delaktiga i rekryteringsprocessen.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 1 april 2018 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits eller planerats utifrån de utvecklingsområden som myndigheten identifierat.

Huvudmannen ska dessförinnan, inom två månader från beslutet den 1 juni 2017, inkomma med en uppföljningsbar planering av hur man avser att arbeta för att förbättra de områden som Skolinspektionen identifierat som utvecklingsområden. Denna planering bör innehålla information om tydliga avstämningpunkter under arbetets gång.

Redogörelserna skickas till *Skolinspektionen, Rut Hård af Segerstad, Linköpingsavdelningen Box 330, 581 03 Linköping* per post eller per e-post, *rut.hard.af.segerstad@skolinspektionen.se* samt *skolinspektionen.linkoping@skolinspektionen.se*. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 400-2015:7429) i de handlingar som sänds in.

På Skolinspektionens vägnar

Allan Westerdahl
Enhetschef

Johan Nilsson
Undervisningsråd/Föredragande

Bilagor

Bilaga 1 Författningsstöd